

System emerytalny Irlandii - zarys problematyki

Kichewko, Karolina

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Kichewko, K. (2015). System emerytalny Irlandii - zarys problematyki. *Studia z Polityki Publicznej / Public Policy Studies*, 2(4), 129-140. <https://doi.org/10.33119/KSzPP.2015.4.7>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY Lizenz (Namensnennung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY Licence (Attribution). For more information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

System emerytalny Irlandii – zarys problematyki

Streszczenie

W Irlandii, pomimo dość młodej populacji tego państwa, diagnozuje się wzrost osób starszych. Prowadzone są zatem liczne badania i studia nad procesem starzenia się społeczeństwa, zmiennymi socjoekonomicznymi charakteryzującymi tę część populacji oraz jej potrzebami. Wiąże się to z koniecznością projektowania i wdrażania określonych rozwiązań w polityce publicznej, wręcz wymusza pewne posunięcia ze strony rządzących, m.in. w sferze systemu emerytalnego. W związku z tym, głównym celem artykułu jest prezentacja najważniejszych danych związanych z systemem emerytalnym Irlandii oraz dochodami osób w wieku 65 lat i starszych. Realizując to dążenie, zaprezentowano w opracowaniu dane demograficzne, elementy systemu emerytalnego w tym państwie oraz informacje o dochodach osób starszych. W części poświęconej populacji Irlandii zostały ujęte nie tylko bieżące i starsze dane na temat udziału osób 65+ w społeczeństwie, lecz także przedstawiono prognozy dla tej grupy wiekowej, uwzględniając różne scenariusze migracji i dzietności. Wykorzystano te zmienne do ilustracji procesu starzenia się społeczeństwa oraz ukazania głębokości i powagi tego zjawiska w przyszłości. Z kolei w sekcji poświęconej systemowi emerytalnemu kierujemy naszą uwagę na składowe tego systemu, takie jak emerytura państwowa, emerytura zawodowa czy emerytura prywatna. Ich znaczenie dla osób starszych analizuje część poświęcona dochodom, jakie w Irlandii osiąga ta grupa wiekowa. W tej sekcji omówiono więc źródła dochodów, ich wysokość, procentowy rozkład oraz zmienne wpływające na dochód, takie jak wykształcenie, sektor zatrudnienia, liczba przepracowanych lat.

Słowa kluczowe: system emerytalny, osoby starsze, starzenie się, dochód, Irlandia

Review of the Irish Pension System

Abstract

Despite the relatively young population of Ireland a growth of the elderly can be observed in this country. Therefore, a vast number of research and studies on society ageing and

socio-economic variables characteristic for this part of society as well as on its needs are conducted. It is related to the requirement of designing and implementing certain schemes in the public policy. It even enforces some specific actions on the government, inter alia in the pension system. The main aim of the paper, therefore, is a presentation of the most important data referring to Ireland's pension system as well as the incomes of people aged 65 and over. Bearing this goal in mind the study shows some demographic data, the elements of Irish pension system and information about incomes of the elderly. Thus, the section referring to Ireland's population shows not only present and previous data related to the participation of the elderly in society, but it also presents the projections for this age group, taking into consideration the different scenarios of migration and fertility.. We use these variables to illustrate ageing as well as to show depth and seriousness of this process in the future. Whereas, in the section related to the pension system we draw our attention to the components of this system such as state pension, occupational pension or private pension. The part of the paper referring to incomes that elderly people receive in Ireland analyses their importance for this age group. In this section we discuss the sources of incomes, their level and distribution as well as variables affecting incomes such as education, employment sector and the number of working years.

Keywords: pension system, the elderly, ageing, income, Ireland

Proces starzenia się społeczeństw stawia wiele nowych wyzwań przed rządzącymi, wśród nich znajdują się te związane z szeroką agendą polityki publicznej. Z jednej strony, rządzący muszą zrewidować dotychczasowe programy opieki medycznej, wsparcia socjalnego czy wspomagania zatrudnienia w tej grupie wiekowej, tak by nie tylko tworzyć przyjazny seniorom rynek pracy, ale by pozwolić im na jak najdłuższą aktywność zawodową. Z drugiej strony, wielce istotnym zagadnieniem pozostaje system emerytalny. Ten ostatni poddamy analizie, wykorzystując przykład Irlandii, przy odwołaniu się do różnych zmiennych socjoekonomicznych.

Głównym celem artykułu jest zatem prezentacja najważniejszych danych związanych z systemem emerytalnym w Irlandii oraz dochodami osób w wieku 65 lat i starszych. Stawiamy tu dwa główne założenia: po pierwsze, irlandzki system emerytalny jest wieloelementowy; po drugie, istnieje wiele zmiennych determinujących dochód osób starszych w państwie. Postawiono następujące pytania badawcze: (1) Jak wygląda populacja Irlandii – jaki udział w tej populacji mają osoby starsze?; (2) Jakie są prognozy dotyczące tej grupy wiekowej w Irlandii?; (3) Jak funkcjonuje tamtejszy system emerytalny?; (4) Czym charakteryzują się osoby starsze w Irlandii – jaki jest ich dochód, poziom wykształcenia, jak wyglądała ich kariera zawodowa?

W części pierwszej artykułu zaprezentowane zostały dane demograficzne oraz prognoza rozwoju grupy wiekowej 65+ w Irlandii. W drugiej części dokonano analizy

zasadniczych elementów systemu emerytalnego w Irlandii. W trzeciej podjęty został temat dochodów osób starszych, zaś czwarta część to konkluzja z wcześniejszych rozważań. Analizując interesującą nas problematykę, odnosimy się do danych Centralnego Urzędu Statystycznego Irlandii (Central Statistics Office – CSO), OECD czy Irlandzkiego Wydłużonego Badania nad Procesem Starzenia (*The Irish Longitudinal Study on Ageing – TILDA*).

Populacja Irlandii w kontekście osób starszych

Prawdą jest, że irlandzka populacja należy do relatywnie młodych, jednak antycypuje się w tym państwie wzrost liczby osób starszych oraz diagnozuje wyzwania z tym faktem związane. Z jednej strony jest to państwo, w którym odsetek liczby osób starszych (w wieku 65 i więcej lat) jest niższy od średniej UE, a z drugiej Irlandia zalicza się do tych „spośród wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej (UE), w którym w roku 2012 widoczny był najwyższy wskaźnik udziału ludzi młodych (od 0 do 14 lat) w całej populacji i osiągnął on 21,6%”¹. Istnieje wiele powodów, które determinują późniejsze względem innych państw europejskich starzenie się populacji Irlandii. Wśród nich znajduje się relatywnie wysoka dzietność, wysoka liczba urodzeń po wczesnych latach 80. XX w., co przekłada się na występowanie dość licznej młodej populacji. Inną zmienną jest znaczący poziom emigracji przed latami 90. XX w. Warto zaznaczyć, iż widoczny jest także przyrost w grupie starszych obywateli tego państwa. Widać to wyraźnie na przykładzie spisów ludności z lat 2006 oraz 2011. W 2006 r. liczba osób w wieku 65 lat i więcej szacowana była w Irlandii na 467 926 (co stanowiło 11% całej populacji liczącej 4 239 848), podczas gdy w roku 2011 liczba ta wzrosła do 535 393 (tj. około 11,7% populacji – 4,588,252)².

Jasne jest, że trend wzrostu liczby osób powyżej 65. roku życia w społeczeństwie jest charakterystyczny dla całej Europy, przewiduje się bowiem, że odsetek Europejczyków we wspomnianej grupie wiekowej wzrośnie z 16,0% w 2010 r. do 29,3%

¹ European Commission za K. Kichewko, *Dialog społeczny na rzecz osób starszych. Zapisy w stronę roku 2016*, maszynopis.

² Central Statistics Office za: J. Drennan et al., *Older People in Residential Care Settings. Results of a National Survey of Staff-Resident Interactions and Conflicts*, Health Service Executive, National Centre for the Protection of Older People (NCPOP), UCD School of Nursing, Midwifery and Health Systems, Dublin, December 2012, s. 3; <http://www.rte.ie/documents/news/elderlyreport.pdf>, dostęp 8.06.2014. Dane dotyczące całej populacji Irlandii pochodzą z *This is Ireland. Highlights from Census 2011, Part 1*, Central Statistics Office, Stationery Office, Dublin, March 2012, s. 57, <http://www.cso.ie/en/media/csoie/census/documents/census2011pdr/Census,2011,Highlights,Part,1,web,72dpi.pdf>, dostęp 27.11.2015.

w roku 2060, zaś powyżej 80 lat podniesie się z 4,1% w 2010 r. do 11,5% w 2060 r.³. W Irlandii, co zostało już podkreślone, przyrost osób starszych w populacji jest widoczny i przewiduje się jego dalsze postępowanie. Jak pokazuje bowiem prognoza tamtejszego Centralnego Urzędu Statystycznego, wzrost udziału w populacji osób mających 65 lat i więcej będzie następował bardzo wyraźnie, a przyrost w obrębie grupy wiekowej powyżej 80 lat będzie jeszcze szybszy. Liczebność tej części populacji wzrośnie z 128 tys. w 2011 r. nawet do 484 tys. w 2046 roku⁴.

Prognozuje się także, że w Irlandii w roku 2016 liczba osób w wieku 65+ wynosić będzie (w zależności od poziomu emigracji i dzietności) od 623 800 do 624 500, zaś 10 lat później (tj. w 2026 r.) wzrośnie i osiągnie pułap od 849 600 do 860 700, z kolei w 2046 r. nastąpi znaczny wzrost w tej grupie wiekowej, co przełoży się nawet na 1 451 000 osób⁵. Tabela 1 przedstawia projektowaną populację Irlandii w latach 2016, 2026 oraz 2046, z uwzględnieniem różnych scenariuszy w zakresie migracji i dzietności, oraz podaje przewidywaną liczbę osób w innych przedziałach wiekowych, jak również całość populacji tego państwa.

Tabela 1. Projektowana populacja Irlandii w latach 2016–2046 (w tys.)*

Scenariusz/ Rok	Populacja			
	0–14	15–64	65+	Razem
	Tysiące			
M1F1				
2016	1052,4	3027,1	624,5	4704,1
2026	1076,7	3371,5	860,7	5308,9
2046	1338,6	3939,8	1451,0	6792,3
M1F2				
2016	1047,8	3027,1	624,5	4699,4
2026	1012,7	3371,5	860,7	5244,9
2046	1144,7	3825,5	1451,0	6421,2
M2F1				
2016	1051,3	3015,7	624,2	4691,2
2026	1041,0	3207,5	854,9	5103,3
2046	1136,3	3351,7	1419,3	5907,3

³ H. Creighton, *Europe's Ageing Demography, ILC-UK 2014 EU Factpack*, Population Partners Seminar Series, Partnership, International Longevity Centre, November 2014, s. 4.

⁴ *Population and Labour Force Projections 2016–2046*, Central Statistics Office, Stationery Office, Dublin, April 2013, s. 33, http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2013/poplabfor2016_2046.pdf, dostęp 26.06.2015.

⁵ *Ibidem*, s. 27, 31.

Scenariusz/ Rok	Populacja			
	0-14	15-64	65+	Razem
	Tysiące			
M2F2				
2016	1046,6	3015,7	624,2	4686,5
2026	979,8	3207,5	854,9	5042,1
2046	969,9	3246,0	1419,3	5635,2
M3F1				
2016	1049,4	3000,5	623,8	4673,7
2026	1003,2	3057,5	849,6	4910,3
2046	975,3	2872,2	1392,2	5239,6
M3F2				
2016	1044,7	3000,5	623,8	4669,0
2026	945,0	3057,5	849,6	4852,1
2046	830,8	2774,4	1392,2	4997,4

* M – migracja, F – dzietność, M1 – najwyższy poziom migracji, F1 – wysoka dzietność, M3 – najniższy poziom migracji, F2 – niska dzietność.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Population and Labour Force Projections 2016–2046*, Central Statistics Office, Stationery Office, Dublin, April 2013, s. 27, 32; http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2013/poplabfor2016_2046.pdf, dostęp 26.06.2015.

Niezależnie od przyjętego scenariusza (uzależnionego od poziomu migracji oraz dzietności) widać wyraźny wzrost w populacji Irlandii osób starszych. Jak wynika z przytoczonej w tabeli 1 prognozy Centralnego Urzędu Statystycznego, liczba osób w wieku 65+ w roku 2046 osiągnąć może pułap powyżej 1,4 mln, co stanowiłoby blisko 22% populacji.

Trójfilarowy irlandzki system

Obecnie pomimo dość młodej populacji Irlandii tamtejszy rząd diagnozuje już wyzwania związane z faktem wzrostu udziału w populacji osób starszych. Jednym z nich jest rosnące obciążenie w zakresie emerytur. Wskazuje się, że nastąpi wzrost w wydatkach na publiczne emerytury z poziomu około 5,5% PKB w 2008 r. do 15% PKB w roku 2050⁶. Skłania to tamtejsze władze do aktywności w tym obszarze, czego egzemplifikacją może być podniesienie wieku emerytalnego. Zgodnie z ustawą o pomocy

⁶ *The National Pensions Framework*, Department of Social and Family Affairs, za: S. Nivakoski, *Determinants of Pension Coverage and Retirement Income Replacement Rates – Evidence from TILDA*, “The Economic and Social Review” 2014, Vol. 45, No. 3, s. 300, <http://www.esr.ie/article/view/183/88>, dostęp 26.06.2015.

społecznej i emeryturach z 2011 r. (*Social Welfare and Pensions Act 2011*) wiek emerytalny w Irlandii zostanie podniesiony z 66 lat do 67 w 2021 r. oraz do 68. roku życia w 2028.

Irlandzki system emerytalny może być scharakteryzowany jako trójfilarowy (tabela 2). Pierwszym elementem jest emerytura państwowo-socjalna (*state welfare pension*), obejmująca państwową emeryturę składkową (*state pension contributory*) oraz państwową emeryturę nieskładkową (*state pension non-contributory*). Drugim filarem systemu jest emerytura zawodowa (*occupational pension*), trzecim zaś emerytura prywatna oraz inne formy oszczędności (*private pension*).

Państwowa emerytura składkowa wypłacana jest po osiągnięciu 66 lat, choć – jak już wspomniano – wiek ten zostanie podniesiony do 67 lat w 2021 r. oraz 68 lat w roku 2028. Ten typ świadczenia wiąże się z osiągnięciem odpowiedniej liczby składek odprowadzanych na ubezpieczenie społeczne. Liczba wymaganych składek kształtuje się następująco: dla osób, które osiągnęły wiek emerytalny 6 kwietnia 2012 r. lub później liczba składek o pełnej stawce musi osiągnąć 520 (10 lat składkowych); dla tych, którzy wiek emerytalny osiągnęli 6 kwietnia 2002 r. lub później liczba pełnych składek to 260 (pięć lat składkowych, nie muszą być to lata kolejne); dla osób, które osiągnęły wiek emerytalny przed 6 kwietnia 2002 r. liczba pełnych wpłacanych kwalifikowanych składek musi osiągnąć 156 (trzy lata składkowe, ale nie muszą być to lata kolejne)⁷. Maksymalna stawka państwowej składkowej emerytury wynosi 230,30 EUR na tydzień i wypłacana jest po 48 lub więcej latach składkowych⁸.

Państwowa emerytura nieskładkowa jest wypłacana od 66. roku życia (wiek jej osiągnięcia wzrastać ma podobnie do składkowej emerytury) i jest to świadczenie zależne od dochodów. Wypłacane jest ono osobom, które nie zakwalifikowały się do państwowej emerytury składkowej lub zakwalifikowały się tylko do zredukowanej składkowej emerytury, na podstawie historii ubezpieczenia społecznego⁹. Kwota tego typu emerytury jest nieco niższa od państwowej emerytury składkowej. Tygodniowa stawka dla grupy pomiędzy 66. a 80. rokiem życia wynosi 219 EUR, zaś dla osób powyżej 80 lat 229 EUR¹⁰.

Emerytura zawodowa jest wypłacana pracownikom sektora publicznego, ale także występuje w sektorze prywatnym, zwłaszcza w dużych firmach. Programy emerytur

⁷ Zob. *State Pension Contributory*, Citizens Information, Public Service Information, http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/older_and_retired_people/state_pension_contributory.html#printpreview=1, dostęp 26.06.2015.

⁸ Ibidem. W Irlandii od 1 września 2012 r. obowiązują tygodniowe stawki państwowej emerytury składkowej: 40–47 lat składkowych – 225,80 EUR; 30–39 lat – 207,00 EUR, 20–29 lat – 196,00 EUR; 15–19 lat – 150,00 EUR; 10–14 lat – 92 EUR.

⁹ *State Pension (Non-Contributory)*, Citizens Information, Public Service Information, http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/older_and_retired_people/state_pension_non_contributory.html#printpreview=1, dostęp 26.06.2015.

¹⁰ Ibidem.

zawodowych w służbie publicznej są stosowane dla pracowników służby cywilnej, władz lokalnych, policji, sił obronnych, sektora zdrowia i edukacji oraz niekomercyjnych organów państwowych¹¹. Nie istnieje prawny wymóg zapewnienia przez pracodawcę tego typu programu emerytalnego, choć rząd sprzyja wprowadzaniu przez pracodawców takich rozwiązań emerytalnych.

Program emerytury zawodowej może przybrać postać programu DB (o określonym świadczeniu – *defined benefit*) lub DC (o określonej składce – *defined contribution*). W wypadku pierwszego z nich (DB) pracodawca zobowiązuje się do wypłacania pracownikom, kiedy przejdą na emeryturę, pewnego odsetka wcześniejszych zarobków, w programach DC pracownik będzie otrzymywał świadczenie zgodnie ze składkami odprowadzanymi przez siebie i/lub swojego pracodawcę, który w jego imieniu inwestuje składki, a wypracowane zyski dodaje do świadczenia¹². Urząd ds. Emerytur (*Pensions Authority*) utworzony na mocy ustawy emerytalnej z 1990 r. (*Pensions Act*), zwany dawniej Komisją ds. Emerytur (*Pensions Board*), jest organem czuwającym m.in. nad programami emerytur zawodowych, a w jego składzie zasiadają przedstawiciele rządu, związków zawodowych, pracodawców, sektora emerytalnego, a także grup zawodowych z tego obszaru.

Ostatnim zaś elementem systemu są programy emerytur prywatnych (osobistych), które są indywidualnym planem oszczędnościowym. Ich charakter jest dobrowolny i obejmują one Roczne Kontrakty Emerytalne (*Retirement Annuity Contracts, RACs*), które są stosowane powszechnie przy samozatrudnieniu oraz Osobiste Konta Oszczędności Emerytalnych (*Personal Retirement Savings Accounts, PRSAs*). Osobiste Konta Oszczędności Emerytalnych zostały wprowadzone w 2002 r. i są oferowane przez instytucje finansowe, takie jak banki czy firmy ubezpieczeniowe. PRSAs to długoterminowe indywidualne konta emerytalne, które służą gromadzeniu oszczędności na emeryturę w sposób elastyczny jako kontrakty w formie konta inwestycyjnego. Istnieją dwa typy Osobistych Kont Oszczędności Emerytalnych: standardowe PRSA oraz niestandardowe PRSA. Główną różnicą pomiędzy tymi dwoma typami kont jest to, że w standardowych PRSAs opłata nie może przekroczyć 5% składek i 1% majątku zgromadzonego na tym koncie¹³. Zaś niestandardowe konta są bardziej dopasowane do klienta i mogą oferować szersze inwestycje.

¹¹ S. Nivakoski, A. Barrett, *Supplementary Pensions and the Income of Ireland's Retirees*, The Irish Longitudinal Study on Ageing TILDA, Trinity College Dublin, Dublin 2012, s. 4–5, <https://www.esri.ie/pubs/BKMNEXT228.pdf>, dostęp 26.06.2015.

¹² *OECD Reviews of Pensions Systems: Ireland*, OECD Publishing, 2014, s. 31, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208834-en>

¹³ *Ibidem*, s. 34.

Tabela 2. Filary systemu emerytalnego w Irlandii

Emerytura państwowa	Emerytura zawodowa	Emerytura prywatna
<ul style="list-style-type: none"> • Państwowa emerytura składkowa • Państwowa emerytura nieskładkowa 	<ul style="list-style-type: none"> • Sektor publiczny • Sektor prywatny (szczególnie duże firmy) • Programy DB (o określonym świadczeniu) • Programy DC (o określonej stawce) 	<ul style="list-style-type: none"> • Dobrowolne • Roczne Kontrakty Emerytalne (RACs) • Osobiste Konta Oszczędności Emerytalnych (PRSAs)

Źródło: opracowanie własne.

Dochody osób starszych

W Irlandii dochody osób starszych w znacznym stopniu uzależnione są od publicznych transferów, które obejmują wszelkiego typu pieniądze świadczenia, takie jak emerytury czy zasiłki, i to one stanowią główne źródło utrzymania w tej grupie wiekowej. Wylicza się, że tworzą one nawet 63,4% jednorazowego dochodu w gospodarstwie domowym Irlandczyków w wieku powyżej 65 lat i jest to wyższy procent niż średnia dla państw OECD, która wynosi 59%¹⁴.

Zgodnie z danymi Centralnego Urzędu Statystycznego Irlandii w latach 2004, 2009, 2010 oraz 2011 największym źródłem dochodów dla osób starszych były transfery społeczne. Ich wartość wahała się średnio w tych latach od 164,06 EUR tygodniowo w 2004 r. (co stanowiło 56,8% ogółu dochodu) do 257,59 EUR (przekładających się na 62,5% dochodu tygodniowego) w 2010 r.¹⁵. Mniejszy udział w tygodniowym średnim dochodzie miały zaś zarobki plasujące się w tych latach na drugim miejscu pod względem udziału w dochodach osób starszych, z wyjątkiem roku 2010, kiedy to wyprzedzały je wpływy z emerytury zawodowej, sytuującej się na trzecim miejscu jako źródło dochodu w latach 2004, 2009, 2011. Średnie tygodniowe zarobki w roku 2004 w omawianej grupie wiekowej wynosiły 69,56 EUR (24,1% ogółu dochodu), w 2009 r. – 78,43 EUR (18,3%), w 2011 r. – 65,54 EUR (16,1%), z kolei w 2010 r. było to 56,28 EUR (13,7%)¹⁶. Tabela 3 przedstawia średni tygodniowy dochód w rozbiciu na źródła dochodu w latach 2004, 2009, 2010, 2011.

¹⁴ Ibidem, s. 61.

¹⁵ *Survey on Income and Living Conditions (SILC). Thematic Report on the Elderly 2004, 2009, 2010 (revised) and 2011*, Central Statistics Office, s. 13, <http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/silc/2011/elderly040910and11.pdf>, dostęp 8.06.2014.

¹⁶ Ibidem, s. 13.

Tabela 3. Średni tygodniowy dochód osób w wieku 65+ w Irlandii w latach 2004, 2009, 2010 i 2011 (w EUR)

Średni tygodniowy dochód – źródło	2004		2009		2010		2011	
	Dochód	Procent	Dochód	Procent	Dochód	Procent	Dochód	Procent
Dochód brutto	289,05	100,0	428,86	100,0	411,90	100,0	407,28	100,0
Zarobki	69,56	24,1	78,43	18,3	56,28	13,7	65,54	16,1
Transfery socjalne	164,06	56,8	250,33	58,4	257,59	62,5	255,19	62,7
Emerytura zawodowa	37,43	12,9	69,56	16,2	71,87	17,4	63,61	15,6
Emerytura prywatna	7,92	2,7	9,72	2,3	11,77	2,9	8,01	2,0
Dochód z inwestycji	5,16	1,8	9,30	2,2	6,81	1,7	7,78	1,9
Dochód z własności	4,46	1,5	11,43	2,7	6,62	1,6	6,82	1,7
Inne źródła	0,45	0,2	0,08	0,0	0,95	0,2	0,32	0,1

Źródło: *Survey on Income and Living Conditions (SILC). Thematic Report on the Elderly 2004, 2009, 2010 (revised) and 2011*, Central Statistics Office, s. 13, <http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/silc/2011/elderly040910and11.pdf>, dostęp 8.06.2014.

Jak wynika z danych uzyskanych w ramach Irlandzkiego Wydłużonego Badania nad Procesem Starzenia, wśród osób powyżej 65. roku życia największą liczbę stanowią te z najniższym poziomem edukacji, gdyż wśród przebadanych mężczyzn jest ich 58,2%, zaś odsetek kobiet z takim wykształceniem sięga 45,6%, z kolei najwyższy (trzeci) poziom edukacji osiągało 12,4% mężczyzn i 18,7% kobiet¹⁷. TILDA to narodowe badania populacji Irlandii po 50. roku życia (odbyły się w dwóch falach – 2009–2011 oraz głównie w 2012 r.), które dostarczyły różnych danych socjoekonomicznych na temat tej grupy wiekowej. Jednak z uwagi na nasze potrzeby, w artykule ograniczymy się, za S. Nivakoski, do danych obejmujących osoby w wieku 65+, które przebywają na emeryturze oraz mają relatywnie długą historię pracy (dla mężczyzn to więcej niż 15 lat, dla kobiet ponad 10 lat pracy). Z dalszych istotnych informacji uzyskanych w badaniu wynika, że zdecydowana większość osób starszych w Irlandii pracowała w sektorze prywatnym, ogółem było to niemal 71% respondentów, z czego w większości byli to mężczyźni, gdyż nieco ponad 74% badanych pracowało w tym sektorze. Kobiet zatrudnionych w tej sferze było ponad 64%, z kolei w sektorze publicznym zatrudnienie znajdowało prawie 26% pytanych mężczyzn, podczas gdy kobiet pracujących w tym sektorze było prawie 36%¹⁸. Szczegółowe dane z tego obszaru prezentuje tabela 4.

¹⁷ S. Nivakoski, op.cit., s. 307; <http://www.esr.ie/article/view/183/88>, dostęp 26.06.2015.

¹⁸ Ibidem, s. 308.

Tabela 4. Zmienne dotyczące zatrudnienia wśród osób 65+ w Irlandii (w %)

Zmienna	Płeć		Ogółem
	Mężczyźni	Kobiety	
Wykształcenie			
Podstawowe/żadne	58,2	45,6	53,8
Średnie	29,4	35,7	31,6
Wyższe	12,4	18,7	14,6
Zawód			
Profesjonalista	4,9	1,6	3,7
Kierownik	18,8	27,8	22,0
Pracownik niefizyczny	10,4	23,8	15,1
Pracownik wykwalifikowany	23,0	11,9	19,1
Pracownik średniowykwalifikowany	18,3	16,4	17,6
Pracownik niewykwalifikowany	12,6	15,9	13,8
Rolnik	11,9	2,6	8,6
Sektor zatrudnienia			
Prywatny	74,1	64,4	70,7
Publiczny	25,9	35,6	29,3
Liczba lat przepracowanych			
11–20	0,3	17,7	6,4
21–30	2,3	18,8	8,1
31–40	16,3	27,4	20,2
41+	81,1	36,1	65,2

Źródło: opracowanie na podstawie S. Nivakoski, *Determinants of Pension Coverage and Retirement Income Replacement Rates – Evidence from TILDA*, "The Economic and Social Review" 2014, Vol. 45, No. 3, s. 307–308, <http://www.esr.ie/article/view/183/88>, dostęp 26.06.2015.

Jak wynika z przedstawionych powyżej zmiennych, badani mężczyźni w większości pracują dłużej niż kobiety. Pracują oni średnio 47,1 lat¹⁹. Osoby pracujące dłużej niż 50 lat mają mniejszy dochód na emeryturze niż te pracujące krócej, co związane jest z ich niższym poziomem edukacji. Ponadto, z badań TILDA wynika, że średnio największym źródłem dochodu dla przebadanych kobiet i mężczyzn jest państwowa emerytura składowa. Jednak jest ona znacząca przede wszystkim dla osób o niższych dochodach, bowiem w wypadku grup, w których dochód jest wyższy, większe znaczenie ma głównie emerytura zawodowa. Istotne jest również, że dla osób zatrudnionych w sektorze publicznym to właśnie ona stanowi największe źródło dochodów i to one otrzymują wyższe świadczenia emerytalne niż osoby zatrudnione w sektorze prywatnym, u których największy udział w dochodzie ma

¹⁹ Ibidem, s. 306.

państwowa emerytura składkowa. Co interesujące, dochody osób, których ostatnim zatrudnieniem przed emeryturą był sektor publiczny, są średnio o 43% wyższe niż zatrudnionych w sektorze prywatnym, z kolei z danych pochodzących z badania budżetu gospodarstw domowych 2004/2005 (*2004/2005 Household Budget Survey*) wynika, że tygodniowy średni dochód z emerytury wynosił 377 EUR dla pracowników sektora publicznego oraz 293 EUR dla sektora prywatnego²⁰.

Irlandia, choć jest państwem o relatywnie młodej populacji, musi zmierzyć się z powszechnie występującym procesem starzenia się populacji. Jak wynika z przytoczonych prognoz, spodziewany jest znaczący wzrost udziału osób w wieku powyżej 65 lat. Prognozuje się bowiem systematyczny wzrost, nawet do poziomu powyżej 1,4 mln, osób w tej grupie wiekowej. Stawia to wyzwania przed tamtejszym rządem, choćby w zakresie systemu emerytalnego. Jednym z kroków podejmowanych w tym obszarze jest stopniowe podnoszenie wieku emerytalnego, do 68 lat w 2028 r.

Sam system emerytalny składa się z trzech głównych filarów: emerytury państwowej, zawodowej oraz prywatnej. W związku z prognozowanym wzrostem populacji osób starszych, antycypuje się również wzrost w wydatkach na emerytury państwowe. Irlandzki rząd już promuje prywatne formy oszczędności emerytalnych, by zwiększyć udział tego typu świadczeń w dochodach osób powyżej 65. roku życia. Warto dodać, że w Irlandii osoby z tej grupy wiekowej w większości mają niski poziom wykształcenia, zatrudnione były głównie w sektorze prywatnym i przepracowały w większości więcej niż 41 lat. Co interesujące, znaczna część w tej grupie wiekowej ocenia siebie jako osoby o dobrym lub bardzo dobrym stanie zdrowia (odpowiednio 35,5% oraz 33,1% pytanych), mieszkają oni najczęściej na terenach wiejskich (42,1%) lub w miastach (innych niż Dublin – 31,2%, w Dublinie – 26,7%), są to zazwyczaj osoby zamężne lub owdowiałe (82,7%) i posiadające dzieci (troje – czworo 35,1%, jedno – dwoje 23,4%, więcej niż pięcioro 20,9%)²¹. A wszystkie te czynniki wpływają nie tylko na dochód, ale także na jakość życia osób starszych w irlandzkim społeczeństwie.

²⁰ Ibidem, s. 306–311.

²¹ Ibidem, s. 307.

Bibliografia

- Creighton H., *Europe's Ageing Demography, ILC-UK 2014 EU Factpack*, Population Partners Seminar Series, Partnership, International Longevity Centre, November 2014.
- Drennan J., Lafferty A., Treacy M.P., Fealy G., Phelan A., Lyons I., Hall P., *Older People in Residential Care Settings. Results of a National Survey of Staff-Resident Interactions and Conflicts*, Health Service Executive, National Centre for the Protection of Older People (NCPOP), UCD School of Nursing, Midwifery and Health Systems, Dublin, December 2012, <http://www.rte.ie/documents/news/elderlyreport.pdf>, dostęp 8.06.2014.
- Kichewko K., *Dialog społeczny na rzecz osób starszych. Zapisy w stronę roku 2016*, maszynopis.
- Nivakoski S., *Determinants of Pension Coverage and Retirement Income Replacement Rates – Evidence from TILDA*, "The Economic and Social Review" 2014, Vol. 45, No. 3, <http://www.esr.ie/article/view/183/88>, dostęp 26.06.2015.
- Nivakoski S., Barrett A., *Supplementary Pensions and the Income of Ireland's Retirees*, The Irish Longitudinal Study on Ageing TILDA, Trinity College Dublin, Dublin 2012, <https://www.esri.ie/pubs/BKMNEXT228.pdf>, dostęp 26.06.2015.
- OECD Reviews of Pensions Systems: Ireland*, OECD Publishing, 2014, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208834-en>
- Population and Labour Force Projections 2016–2046*, Stationery Office, Dublin, April 2013, Central Statistics Office, http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/population/2013/poplabfor2016_2046.pdf, dostęp 26.06.2015.
- State Pension Contributory*, Citizens Information, Public Service Information, http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/older_and_retired_people/state_pension_contributory.html?printpreview=1, dostęp 26.06.2015.
- State Pension (Non-Contributory)*, Citizens Information, Public Service Information, http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/older_and_retired_people/state_pension_non_contributory.html?printpreview=1, dostęp 26.06.2015.
- Survey on Income and Living Conditions (SILC). Thematic Report on the Elderly 2004, 2009, 2010 (revised) and 2011*, Central Statistics Office, August 2013, <http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/silc/2011/elderly040910and11.pdf>, dostęp 8.06.2014.
- This is Ireland. Highlights from Census 2011, Part 1*, Central Statistics Office, Stationery Office, Dublin, March 2012, <http://www.cso.ie/en/media/csoie/census/documents/census2011pdr/Census,2011,Highlights,Part,1,web,72dpi.pdf>, dostęp 27.11.2015.